

OUCH!

U OVOM BROJU...

- Edukacija i komunikacija
- Tehnološka zaštita
- Budite dobar primer deci

Zaštita dece na Internetu

Uvod

Načini na koji današnja deca mogu da pristupe Internetu i budu u interakciji sa drugima su zapanjujući. Društveni život i budućnost dece zavise od njihove sposobnosti da koriste novu tehnologiju i sve njene prednosti, bilo da su to nove aplikacije za društvene medije, kompjuterske igrice ili školski računari. Kao roditelji želimo da budemo sigurni da tehnologiju koriste na bezbedan način. Međutim, ovo može da bude veliki izazov, pošto mnogi od nas nisu odrastali u tehnološkom okruženju nalik sadašnjem. Da bismo vam pomogli, u ovom tekstu su obrađeni ključni koraci koji omogućavaju da današnja deca koriste tehnologiju na siguran i bezbedan način.

Gost urednik

Adrien de Beaupre je sertifikovani SANS instruktor i autor SANS kursa koji radi kao nezavisni penetracioni tester u Otavi, glavnom gradu Kanade. Kada se ne bavi tehnološkim novotarijama, vreme provodi sa svojom porodicom ili trenirajući. Twitter nalog: [@adriendb](https://twitter.com/adriendb)

Edukacija i komunikacija

Prva i najvažnija stvar koju možete preduzeti je komunikacija. Potrudite se da uvek pričate sa vašom decom i da ona razgovaraju sa vama. Prečesto roditelji budu zaneti modernom tehnologijom, pa ih interesuje samo koje aplikacije su dobre ili loše ili koji je najbolji softver za zaštitu dece. Zaboravlja se da ovde nije reč samo o tehnološkom izazovu, već je pre svega reč o vrednosnom sistemu i načinu ponašanja. Svi mi želimo da se deca na Internetu ponašaju isto kao i u stvarnom svetu. Dobar način za početak je da zajedno sa svojom decom napravite listu pravila ili očekivanja za korišćenje moderne tehnologije. U nastavku su neke stavke koje treba da razmotrite (ne zaboravite da pravila treba da se menjaju kako deca odrastaju):

- Vreme kada mogu ili ne mogu da budu na Internetu, i koliko dugo.
- Pitajte vašu decu ko su njihovi prijatelji ili pratioci na Internetu i kako su postali prijatelji. Da li ona zaista poznaju ljude s kojima su povezani putem Interneta?
- Razgovarajte o vrstama veb sajtova koje bi trebalo da posećuju, a koje ne kao i o kompjuterskim igricama koje su prikladne, a koje ne i zašto.
- Koje informacije mogu da dele i sa kim. Deca često ne shvataju da je ono što objavljuju javno i da ostaje trajno na Internetu. Pored toga, deca mogu da misle da neku tajnu dele samo sa jednom osobom, a ta tajna može vrlo lako da postane dostupna svima.

Zaštita dece na Internetu

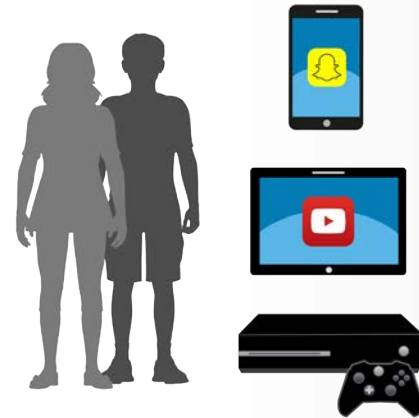
- Kome da se obrate u slučajevima kada ih neko zastrašuje ili se ponaša nasilnički na Internetu.
- Neka se na Internetu prema drugima ponašaju onako kako žele da se drugi ophode prema njima.
- Anonimnost na Internetu ne postoji, ljudi mogu da saznaju ko si.
- Ljudi na Internetu ne moraju biti oni za koje se predstavljaju.

Kada su u pitanju starija deca, jedna od mogućnosti je da ova pravila vežete za njihove ocene u školi, završetak kućnih poslova ili način na koji se ophode prema drugima. Što je njihovo ponašanje u stvarnom svetu bolje, biće im dopušteno više stvari na Internetu. Kada uvedete pravila, postavite ih na vidno mesto, na primer pored porodičnog računara ili na vrata dečije sobe. Još bolja opcija je da deca pregledaju i potpišu dokument jer na taj način potvrđuju svoju saglasnost sa dogovorenim. Što ranije s decom počnete da pričate o vašim očekivanjima, to će rezultati biti bolji. Niste sigurni kako da započnete razgovor, naročito sa starijom decom? Pitajte ih koje aplikacije koriste i kako one rade. Stavite vaše dete u ulogu učitelja i dopustite mu da vam pokaže šta radi na Internetu.

Tehnologija

Pored edukacije možete koristiti i tehnološka rešenja za nadzor i zaštitu vaše dece. Ovakva tehnološka rešenja najbolje funkcionišu kada su mlađa deca u pitanju, posebno rešenja za zaštitu od slučajnog pristupa neprikladnom ili štetnom sadržaju. Međutim, tehničke mere ne funkcionišu najbolje kako deca odrastaju. Starija deca ne samo da zahtevaju veći pristup Internetu, već često koriste uređaje koji vi ne kontrolišete ili ne možete da nadzirete, poput školskih računara, konzola za igrice ili računara kod rođaka ili drugara. Zato je edukacija toliko važna.

Još jedna stvar koju možete preduzeti je da imate poseban računar samo za vašu decu. Na ovaj način sprečavate da ona slučajno zaraze vaš računar koji koristite za osetljivije aktivnosti, kao što je online bankarstvo. Kao dodatnu meru, njihov računar postavite na prometnom, vidnom mestu tako da možete da nadzirete njihove aktivnosti. To što oni kažu da rade domaći, ne mora da znači da se stvarno time bave. Na kraju, osigurajte da računar bude zaštićen, da se redovno radi bekap i da deca nemaju administratorska prava na njemu. Za mobilne uređaje, predvidite jedno mesto u kući za punjenje baterija uređaja. Pre nego što uveče deca krenu na spavanje, neka sve mobilne uređaje priključe na ovo mesto i tako neće doći u iskušenje da ih koriste u doba kad bi trebalo da spavaju.

Ključ za zaštitu dece na Internetu je da ih edukujete o opasnostima sa kojima se suočavaju i da postignete ne samo da vi pričate njima, već da se i ona obraćaju vama.

Zaštita dece na Internetu

Budite dobar primer deci

Imajte na umu da, kao roditelji, treba da budemo dobar primer svojoj deci. To znači da, kada dete razgovara sa vama, treba da odložite svoj uređaj i sa decom razgovarate dok ih gledate u oči. Razmotrite da uvedete pravilo da dok večerate zajedno ne koristite digitalne uređaje i da nikada ne kuckate poruke dok vozite. Na kraju, kada deca načine grešku, iskoristite je kao iskustvo na kome se uči, umesto da odmah posegnete za kaznom. Svaki put objasnite „zašto“ i podsetite ih da samo pokušavate da ih zaštitite od opasnosti kojih ona još nisu svesna. Dajte im do znanja da mogu da vam se obrate ako i kada dožive neku neprijatnost na Internetu, možda čak i da vam naprave snimak ekrana (screenshot) koji bi mogli da vam pokažu. Potrudite se da deci ne bude neprijatno da vam se obrate kad shvate da su uradila nešto što nije trebalo. Održavanje otvorene i žive komunikacije je najbolji način da pomognete deci da budu bezbedna u današnjem digitalnom svetu.

Saznajte više

Prijavite se na OUCH! mesečni bilten za podizanje svesti o bezbednosti informacija namenjen svima, pročitajte prethodne brojeve OUCH!-a i saznajte više o SANS-ovim rešenjima za unapređenje svesti o bezbednosti informacija na našoj internet prezentaciji securingthehuman.sans.org/ouch/archives.

Verzija na srpskom

Telekom Srbija kao društveno odgovorna telekomunikaciona kompanija pomaže prevođenje i distribuciju ovog biltena kako bi se unapredila svest korisnika informaciono-komunikacionih tehnologija o bezbednosti informacija.

Dodatne informacije

RSAC CyberSafety: Kids:

<https://www.rsaconference.com/safety>

NCSA:

<https://staysafeonline.org/stay-safe-online/for-parents>

FOSI:

<https://www.fosi.org/good-digital-parenting>

UK's National Crime Agency:

<https://www.thinkuknow.co.uk>

Nacionalni kontakt centar za bezbednost dece na internetu:

<http://pametnoibezbedno.gov.rs>

OUCH! bilten objavljuje SANS Securing The Human program i distribuira se pod [Creative Commons BY-NC-ND 4.0 licencom](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Biltene je dozvoljeno distribuirati ili koristiti za svoj program unapređenja svesti o bezbednosti informacija pod uslovom da se sadržaj ne modifikuje. Za pitanja u vezi prevoda ili za dodatne informacije, kontaktirajte ouch@securingthehuman.org.

Redakcija: Bill Wyman, Walt Scrivens, Phil Hoffman, Кэти Клик, Cheryl Conley
Preveli: Dragan Ristić i Gordana Živanović

securingthehuman.sans.org/blog

[/securethehuman](https://securethehuman)

[@securethehuman](https://twitter.com/securethehuman)

securingthehuman.sans.org/gplus